

Kapitel 3

GRAMMATIK

Läs s. 34-36. Repetera ordklasser, G1 (s. 219), och satsdelar, G2 (s. 220) och separat dokument.

Att kunna:

- Ordklassen prepositioner (se G1)
- Verb på *-io* i 3 konjugationen i presens och infinitiv
- Kasus ackusativ
- Satsdelarna direkt objekt och adverbial (se G2 och separat dokument)
- 1, 2 och 3 deklinationens substantiv och adjektiv i ackusativ singular och plural
- Ordföljd
- Några prepositioner med ackusativ

Prepositioner

Prepositioner är grammatiska ord som vanligen står framför substantiv eller pronomen (termen *preposition* betyder 'ställning framför') för att ange deras förhållande till andra delar i satsen, till exempel plats, tid och medel: *vi är i skolan, du kan vara trygg hos oss, lugnet före stormen, jag slår gräset med lie.*

Ackusativ

Ackusativ fungerar som direkt objekt och med preposition också som adverbial. Även andra funktioner förekommer (bl a adverbial utan preposition). Då dessa funktioner uppträder i de latinska texterna i läroboken, hänvisas till G36. Läs gärna igenom paragrafen redan nu som en orientering.

Intransitiva och transitiva verb. Direkt objekt

Intransitiva verb är sådana verb som inte kan följas av direkt objekt, till exempel *försvinna* och *sova*.

Transitiva verb är verb som följs av direkt objekt, till exempel *läsa* och *skriva*.

Direkt objekt är den satsdel som vanligen betecknar föremålet för eller resultatet av den handling som verbet anger: *Jag läser en roman. Jag skriver ett brev. Jag målar huset.*

Direkt objekt kallas också ibland ackusativobjekt. Numera föredras dock termen direkt objekt i beskrivningar av olika språk, inklusive bland annat latin, svenska och engelska.

Den andra typen av objekt, indirekt objekt, behandlas i kap. 9.

Adverbial

Blanda inte ihop adverb och adverbial. Adverb är en ordklass (där ord som *nu, då, här, där, mycket, lite* ingår). Adverbial är en satsdel som anger olika slags omständigheter såsom tid, rum (plats), sätt, villkor, avsikt och attityd. Både i svenskan och latinet kan adverbial utgöras av adverb (*ibi sum 'jag är här'; bene cantat 'hon sjunger bra'*), prepositionsfraser (*per silvam ambulamus 'vi går genom skogen'*).

Ordföljd

Svenskan, liksom till exempel engelskan, har en mer eller mindre fast ordföljd: subjekt – verb – direkt objekt. Satsdelarna får alltså sin funktion bestämd av sin plats i satsen. Latinet har en betydligt friare ordföljd. Det beror på ordens kasusändelser, som i stället för ordföljden anger ordens funktioner i satsen. Den vanligaste ordföljden är dock subjekt – direkt objekt – verb.

ÖVNINGAR

Gör övningarna på s. 37-38 och därefter extraövningarna nedan.

1 Substantiv: 1, 2 och 3 dekl, ackusativ sing och plur (G3:1; 4:1)

Substantivformerna nedan är antingen nom sing eller nom plur. Vilken är mostvarande form i ack?

Ex: *amicus* 'vän'. *Amicus* är nom sing. Ack sing heter *amicum*.

nominativ	ackusativ	nominativ	ackusativ
1. viae	.....	6. femina	.....
2. bellum	.....	7. flores	.....
3. lex	.....	8. fora	.....
4. horti	.....	9. tempus	.....
5. carmina	.....	10. servus	.....

2 Adjektiv: nominativ och ackusativ (G6:1; 7:1)

Fyll i de former av adjektiven som saknas.

	singular			plural		
	mask	fem	neutr	mask	fem	neutr
nom	magnus				magnae	
ack		magnam				magna
nom	brevis				breves	
ack			breve	breves		

3 Substantiv och adjektiv: ackusativ (G3:1; 4:1 och 6:1; 7:1)

Vad heter fraserna nedan i ack sing och plur? Fyll i de ändelser som saknas.

nom sing	ack sing	ack plur
1. forum magnum	for.... magn....	for.... magn....
2. via longa	vi.... long....	vi.... long....
3. via brevis	vi.... brev....	vi.... brev....
4. amicus laetus	amic.... laet....	amic.... laet....
5. miles laetus	milit.... laet....	milit.... laet....
6. flumen breve	flumen brev....	flumin.... brev....
7. flumen longum	flumen long....	flumin.... long....
8. puella fortis	puell.... fort....	puell.... fort....
9. servus tristis	serv.... trist....	serv.... trist....

4 Subjekt och direkt objekt (G3:1; 4:1)

I de svenska meningarna nedan är de fetstilta orden antingen subjekt eller direkt objekt. Översätt dem med rätt form av de latinska substantiven inom parentes. Subjektet står i nominativ, det direkta objektet i ackusativ.

1. Jag har skickat breven . (epistula)	6. Vi önskar goda tider . (tempus)
2. Vi dricker bara goda viner . (vinum)	7. Där är våra vänner . (amicus)
3. Bergen är höga. (mons)	8. Ser du det stora templet där borta? (templum)
4. Den här sången är gammal. (carmen)	9. Hennes röst var som ljuv musik. (vox)
5. Vi fruktar inte natten . (nox)	10. Min trädgård är min stolthet. (hortus)

5 Verb: presensformer (G25:1)

Fyll i de presensformer som saknas. Verben är *ambulo* (1) 'promenera', *habeo* (2) 'ha', *scribo* (3, konsonantstam) 'skriva', *fugio* (3, i-stam) 'fly', *venio* (4) 'komma'.

ambulas		scribis	fugis	
	habet			venit
ambulamus		scribimus		
			fugitis	
	habent			veniunt

6 Grammatiska ord

Ange ordens ordklassstillhörighet (adverb, konjunktion, preposition) och betydelse. Se ordlistan i läroboken s. 279ff.

ad	.....	interdum	.....
ante	.....	mox	.....
aut	.....	non	.....
ergo	.....	nunc	.....
et	.....	paene	.....
etiam	.....	per	.....
hic	.....	post	.....
ibi	.....	saepe	.....
in	.....	sed	.....
inter	.....	ubi	.....

FACIT TILL EXTRAÖVNINGARNA

- 1 1. vias 2. bellum 3. legem 4. hortos 5. carmina 6. feminam 7. flores 8. fora 9. tempus
10. servum

2

	singular			plural		
	mask	fem	neutr	mask	fem	neutr
nom	magnus	magna	magnum	magni	magnae	magna
ack	magnum	magnam	magnum	magnos	magnas	magna
nom	brevis	brevis	breve	breves	breves	brevia
ack	brevem	brevem	breve	breves	breves	brevia

- 3 1. forum magnum, fora magna 2. viam longam, vias longas 3. viam brevem, vias breves
4. amicum laetum, amicos laetos 5. militem laetum, milites laetos 6. flumen breve, flumina brevia
7. flumen longum, flumina longa 8. puellam fortem, puellas fortes 8. servum tristem, servos tristes

- 4 1. dir obj: *epistulas* 2. dir obj: *vina* 3. subjekt = *mons* 4. subjekt: *carmen* 5. dir obj = *noctem*
6. dir obj = *tempora* 7. subjekt: *amici* 8. dir obj: *templum* 9. subjekt: *vox* 10. subjekt: *hortus*

5

<i>ambulo</i>	<i>habeo</i>	<i>scribo</i>	<i>fugio</i>	<i>venio</i>
<i>ambulas</i>	<i>habes</i>	<i>scribis</i>	<i>fugis</i>	<i>venis</i>
<i>ambulat</i>	<i>habet</i>	<i>scribit</i>	<i>fugit</i>	<i>venit</i>
<i>ambulamus</i>	<i>habemus</i>	<i>scribimus</i>	<i>fugimus</i>	<i>venimus</i>
<i>ambulat</i>	<i>habetis</i>	<i>scribitis</i>	<i>fugitis</i>	<i>venitis</i>
<i>ambulant</i>	<i>habent</i>	<i>scribunt</i>	<i>fugiunt</i>	<i>veniunt</i>

ÖVERSÄTTNING AV DE LATINSKA TEXTERNA

Caelum et terra (Himlen och jorden)

Himlen har eld (=sol) och stjärnor. Solen lyser ständigt var den än är. Den gör (skapar) ljus med sina strålar. Ljuset gör dag. Ibland skymmer täta moln solen. Om natten skiner månen, stjärnor blinkar och gnistrar. Jorden har höga berg, djupa dalar, höga kullar, ihåliga (djupa) grottor, plana fält (= slätter), mörka skogar. På jorden finns också människor och djur.

En gravinskrift funnen i Rom

Bad, vin och kärlek fördärvar våra kroppar,
men bad, vin och kärlek (gör =) utgör livet.

Publius Syrus: några visdomsord

Smickrande (inställsamt) tal har sitt gift.
Segern (= segraren) älskar inte rivalitet (= rivalen).
Även ett hårstrå har sin skugga.
Pengar mättar inte girigheten utan retar (= sporrar) den.
Det ärr som mod (tapperhet) förorsakar är inte fult.